

ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ – СУБ'ЄКТІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Шеверєва Віталіна Євгенівна

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державного будівництва
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
e-mail: vitalina1888@gmail.com

Ключові слова: вибори, передвиборна агітація, статутна діяльність партій, державне фінансування партій.

З метою сприяння розвитку політичних партій та залучення населення до політичного життя в Україні введені норми щодо фінансування партій. Формами державного фінансування політичних партій за рахунок коштів державного бюджету є фінансування статутної діяльності політичних партій, не пов'язаної з їхньою участю у всіх видах виборів, та відшкодування витрат політичних партій, пов'язаних з фінансуванням їхньої передвиборної агітації під час чергових та позачергових виборів народних депутатів України.

В Україні щорічний обсяг державного фінансування статутної діяльності політичних партій, які відповідно до цього Закону мають право на таке фінансування, становить дві сотих розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, що передуює року виділення коштів державного бюджету, помноженого на загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на останніх чергових або позачергових виборах народних депутатів України (ст. 17² Закону України «Про політичні партії в Україні» [1]). Таке фінансування отримують лише партії, які на останніх парламентських виборах подолали 2 % бар'єр і розподіляється між такими партіями пропорційно до кількості дійсних голосів виборців, поданих за списки кандидатів у народні депутати України від цих політичних партій у такому окрузі (ч. 1 ст. 17³ та ч. 1 ст. 17⁵ цього Закону). Додатково сума в розмірі 10 % щорічного обсягу державного фінансування статутної діяльності політичних партій розподіляється порівну між політичними партіями, якщо кількість представників однієї статі серед обраних від відповідних політичних партій народних депутатів України, які набули своїх повноважень, не перевищує двох третин від загальної кількості народних депутатів України, обраних від цієї політичної партії (ч. 1 ст. 17⁵ цього Закону).

Політична партія має право на відшкодування витрат, пов'язаних з фінансуванням своєї передвиборної агітації на виборах народних депутатів

України, якщо на останніх чергових або позачергових виборах народних депутатів України така партія взяла участь у розподілі депутатських мандатів (ч. 1 ст. 17⁴ цього Закону [1]). Відповідно до ч. 3 ст. 98 Закону України «Про вибори народних депутатів України» право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають кандидати у депутати, включені до виборчих списків партій, що отримали 5 і більше відсотків голосів виборців, у відношенні до сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій [2].

Ми бачимо, що для фінансування статутної діяльності партії достатньо отримати 2 % голосів виборців, а отже така партія може не взяти участь у розподілі депутатських мандатів, оскільки для цього необхідно отримати не менше 5 % голосів виборців. Що стосується відшкодування витрат на передвиборчу агітацію, то таке право партія набуває у разі участі в розподілі мандатів народних депутатів України.

У разі виявлення Рахунковою палатою чи Національним агентством з питань запобігання корупції фактів, які свідчать про те, що кошти, виділені з державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичної партії, використані нею на фінансування участі у виборах народних депутатів України, виборах Президента України, місцевих виборах або на цілі, не пов'язані із статутною діяльністю, Рахункова палата чи Національне агентство з питань запобігання корупції невідкладно звертається до суду з позовом про встановлення відповідних фактів (ч. 2 ст. 17⁹ Закону України «Про політичні партії в Україні» [1]). Якщо суд встановить такі факти, це стане підставою для припинення державного фінансування статутної діяльності такої політичної партії (п. 5 ч. 1 ст. 17⁸ Закону [1]).

Серед заходів, які можуть вживатися до політичних партій, у разі порушення ними Конституції України та законів України відповідно до ст. 19 цього Закону значаться попередження про недопущення незаконної діяльності та заборона політичної партії. Згідно з частиною другою цієї статті зупинення або припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії у порядку, встановленому цим Законом, не може бути підставою для застосування заходів, передбачених частиною першою цієї статті [1].

Відшкодування витрат, пов'язаних з фінансуванням передвиборчої агітації політичної партії на виборах народних депутатів України, здійснюється у розмірі фактично здійснених політичною партією витрат, але не більше максимального розміру виборчого фонду політичної партії, кандидати у народні депутати України від якої зареєстровані у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі, встановленого Законом України «Про вибори народних депутатів України» (ч. 2 ст. 17⁴ цього Закону [1]). Розмір виборчого фонду партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі, згідно з ч. 1 ст. 48 Закону про парламентські вибори не може перевищувати 90 000 розмірів

мінімальної заробітної плати [2].

На нашу думку, використання формулювання «але не більше максимального розміру виборчого фонду політичної партії» є недоцільним і підлягає виключенню, бо відповідно до Розділу «Передвиборна агітація» Закону про парламентські вибори кандидати у депутати, зареєстровані у загальнодержавному окрузі, можуть здійснювати передвиборну агітацію за кошти виборчого фонду партії; використання власних коштів партій, кандидатів у депутати чи коштів з інших джерел для проведення передвиборної агітації, у тому числі з ініціативи виборців, забороняється (ч. 6 ст. 68 Закону [2]). А тому всі витрати повинні здійснюватися лише з виборчого фонду партії, і більше цієї суми коштів партії та кандидати у депутати – суб'єкти виборчого процесу не мають права витратити на передвиборну агітацію.

Таким чином, можна зазначити, що кошти для відшкодування політичним партіям витрат, пов'язаних з фінансуванням їх передвиборної агітації, на підставі відповідного рішення Центральної виборчої комісії (далі – ЦВК) перераховуються ЦВК (як головним розпорядником коштів такого відшкодування) у повному обсязі, оскільки витратити більше розміру виборчого фонду партії не вправі. Партії повернені кошти можуть витратити за власним розсудом і у будь-який час. Чого не можна сказати про фінансування статутної діяльності партій. Якщо після завершення календарного року кошти, отримані протягом року на фінансування статутної діяльності політичної партії, не були використані, політична партія зобов'язана перерахувати залишки невикористаних коштів до державного бюджету (ч. 2 ст. 17⁶ Закону України «Про політичні партії в Україні» [1]).

Підставами для відмови у відшкодуванні політичній партії витрат, пов'язаних з фінансуванням її передвиборної агітації, є встановлення ЦВК, Національним агентством з питань запобігання корупції або судом у передбаченому законом порядку факту неподання проміжного та/або остаточного фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду політичної партії у передбачений законом строк, подання неповних звітів чи включення до таких звітів завідомо недостовірної інформації (ч. 4 ст. 17⁴ цього Закону [1]). Одночасно порушення термінів подання до відповідної виборчої комісії розпорядником коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду (у тому числі проміжного) та включення розпорядником коштів накопичувального рахунку виборчого фонду партії до фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду (у тому числі проміжного) недостовірних відомостей тягнуть за собою прийняття рішення ЦВК про оголошення попередження партії – суб'єкта виборчого процесу (пп. 7, 8 ч. 2 ст. 61 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [2]).

Крім цього порушення встановленого порядку або строків подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду, звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру або подання фінансового звіту, оформленого з порушенням встановлених вимог, – тягнуть за собою накладення штрафу від 300 до 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 212²¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення).

А подання завідомо недостовірних відомостей у звіті партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру або у фінансовому звіті про надходження та використання коштів виборчого фонду партії, місцевої організації партії, кандидата на виборах карається штрафом від 100 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років (ч. 1 ст. 159¹ Кримінального кодексу України).

Варто зазначити, що такі новели щодо фінансування партій мають позитивний вплив на розвиток партійної системи, оскільки надають фінансову підтримку партіям, які користуються довірою виборців, хоча і в деяких випадках і досить незначною (як-то починаючи з 2 % голосів виборців для фінансування статутної діяльності партії), залишаючи можливість відмови партій від такого фінансування (переважно фінансово сильних) у разі небажання посиленого контролю з боку державних органів за їх статутною діяльністю. Додатково можна відзначити, що така реформа дозволить зменшити (можливо навіть нівелювати) зовнішній вплив на ідейно-доктринальні партії з боку переважно потужних бізнес-структур. Щодо передвиборної агітації, то положення щодо витрачання коштів з виборчого фонду, фінансової звітності однакові для всіх партій незалежно від того, чи отримуватиме вона відшкодування витрат, пов'язаних з фінансуванням передвиборної агітації, чи ні, і здійснюється таке відшкодування відповідно до закону про державний бюджет на рік, наступний за роком проведення виборів, хоча можливість відмови звичайно зберігається, оскільки це право, а не обов'язок партій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р. № 2365-III (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 23. – Ст. 118.

2. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 10–11. – Ст. 73.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ХІІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

*ВІД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА —
ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ*

**КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

(21 квітня 2017 року, м. Харків)

УДК 34(063)
ББК 67я431
В 42

*Рекомендовано до друку
Вченою радою юридичного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
протокол № 10 від 11 квітня 2017 р.*

В 42 Від громадянського суспільства – до правової держави:
Тези доповідей XIII Міжнародної науково-практичної
конференції. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 482 с.

До збірника увійшли тези наукових доповідей, присвячені проблемам становлення громадянського суспільства і правової держави за тематикою «Конституційне реформування в Україні: сучасні виклики та тенденції», поділені на шість напрямків (секцій): «Теоретико-правові засади конституційного реформування в Україні», «Людський вимір» конституційної реформи в Україні», «Децентралізація як стратегічний напрямок реформування територіальної організації влади в Україні», «Конституційна реформа щодо правосуддя: поточні результати, наявні проблеми і перспективи реалізації», «Конституційно-правові засади реформування галузевого законодавства України», «Проблеми реалізації конституційної реформи в аспекті міжнародно-правових стандартів та європейської інтеграції України».

Редколегія: Т.Є. Кагановська, д. ю. н., проф., Заслужений юрист України (головний редактор); В.О. Серьогін, д. ю. н., проф. (заступник головного редактора); І.В. Венедіктова, д. ю. н., проф.; Д.М. Лук'янець, д. ю. н., проф.; М.М. Воронов, к. ю. н., доц.; Т.Л. Сироїд, д. ю. н., проф.; О.О. Житний, д.ю.н., проф.

Адреса редколегії: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, юридичний факультет, майдан Свободи, 6, м. Харків, 61022, т.: (057) 707-53-81

Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику. Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за їх зміст. Тези друкуються в авторській редакції.

УДК 34(063)
ББК 67я431

© Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2017
© Юридичний факультет, 2017